

Boeren in jasje

Wat zal het een bevredigend gevoel geven: achter jouw dijk slijbt grond aan. Als jij doet wat nodig is, dan kan je dat land binnendijken. En dan is het van jou. Omdat het zeeklei is, weet je dat de grond ook een goede opbrengst zal hebben. Jouw welvaart zal alleen maar groter worden. Zo deed jouw vader het. Zo zal jouw zoon het ook doen. Dat recht heb je. Totdat de overheid anders beslist. Je kunt gerust zeggen dat Hornhuizen in een uithoek van Nederland ligt. Het gaat om Noordwest-Groningen, lag ooit aan de kust, maar door verschillende indijkingen dus al twee eeuwen niet meer. 'Noordelijke zeekleipolders,' zegt de Polderatlas. Het gebied waar ook *De graanrepubliek* van Frank Westerman zich afspeelt. Een kleine 200 inwoners, met tegenwoordig voornamelijk koeienboeren. Wie stilte zoekt, kan het hier vinden.

Dat is ooit weleens anders geweest, en over dat transitieproces gaat *Schaduwkust*. Hoofdredacteur van *Noorderbreedte* (tijdschrift over Noord-Nederland) en landschapshistorica Ineke Noordhoff beschrijft het verhaal van vier generaties Sijpkens. Stugge, ambitieuze herenboeren. Stille mannen met hun gezinnen die met een goed jaarlijks bouwplan vrijwel altijd goede omzetten hadden. Die altijd over de verste dijk heen keken of er niet meer land te winnen viel. Zo kwamen de Negenboerenpolder (1872), Westpolder (1875) en Julianapolder (1924) er dus bij.

'Ljeaver dead als slav' is een familiespreuk die qua duidelijkheid weinig te wensen over laat. Zorg dat het land dat je bewerkt van jou is. Wees niet afhankelijk van anderen. Midden jaren zeventig van de negentiende eeuw is Sijpko Sijpkens dat zeker niet. Het zijn de champagnejaren voor de Groninger boeren: goede opbrengsten van het land en in-

dustrialiserend Nederland kan dat voedsel goed gebruiken. Zelfs een te dure investering in de bedijking van de Westpolder – de dijk slaat weg – is uiteindelijk rendabel. Er is vee, er staat vlas, gerst, maanzaad en koren op het land, en er zijn tientallen handen nodig voor de dagelijkse bezigheden, vooral in de oogsttijd. Op Bromo en Nieuw-Bromo is werk te doen, al brengen de eerste machines verlichting. Met een erfelijke hartkwaal in de familie moeten jonge mannen soms te vroeg aan het roer. Toch gebeurt dit. Hun bestaan is dienstbaar aan de boerderij, het personeel, het land en de streek. Dat wordt met de paplepel ingegoten en zo leeft men ook. Het is de boer die bepaalt wat er gezaaid wordt, of de stier bij de koe moet of de ram bij de kudde schapen op de dijk. De boer beslist, de anderen doen het werk. Hij komt wel op het land, maar niet om zelf de handen uit de mouwen te steken. Hij draagt geen overall, maar een jasje. Het is de Marshallhulp die echt zorgt voor verandering. De modernisering raakt op dreef door de toepassing van hydrauliek. Ploeg en andere werktuigen kunnen met kracht de bodem ingedrukt worden. Schoffelen, dorsen en oogsten wordt vanaf dan machinaal gedaan, wat de bedoeling van de overheid is, want de mensen zijn nodig in de industrie. Kunstmest zorgt voor snelle groei van de gewassen en de koeien worden door het eiwitrijkere voedsel te groot voor de stal. Een ruilverkaveling zorgt voor beter aan elkaar passende percelen. Waar eind negentiende eeuw 25 man een dag nodig hadden om een ton graan van het land te halen, is driekwart eeuw later één man daar zes minuten mee bezig. Tegenwoordig liggen Bromo en Nieuw-Bromo in het aardbevingsgebied. De familie Sijpkens heeft zich teruggetrokken. Het toerisme, mede door de verkla-

Schaduwkust. Vier generaties hertekenen de rand van de Waddenzee. Ineke Noordhoff (Atlas Contact, Amsterdam 2018), 240 blz., € 19,99

ring tot werelderfgoed van het Waddengebied, komt op gang. Als het aan Ineke Noordhoff ligt, dan zou daar meer te winnen zijn. *Schaduwkust* is weer een voorbeeld van een journalistiek-historisch project waarin aan de hand van enkele generaties verwanten een opmerkelijk verhaal wordt verteld. Het zou prettig zijn geweest als er foto's van personen, werkzaamheden, gebouwen en vergezichten waren opgenomen in het boek. *Schaduwkust* laat zien dat er waarschijnlijk veel plekken en families zijn waar opmerkelijke verhalen tot een boek te maken zijn. Van die verhalen leven wij.

Ger Jan Onrust ■